יישוב מהתקופה הרומית עד התקופה הממלוכית בחורבת יגור

כארם סעיד

חורבת יגור משתרעת על שטח של 350 × 400 מ׳; היא נזכרת בסקר מפת חיפה (מזרח) (רונן ועולמי תשמ״ג:60, אתר 112) ובסקר מפת יגור (עולמי, סנדר ואורן תשס״ה:32, אתר 51). האתר (נ״צ רי״ח 6–8/7404–2056; רי״י 6–8/2404–1556; איור 1) ממוקם בשדות קיבוץ יגור, בין המורדות הצפוניים של הכרמל לכביש חיפה–נצרת, בשולי עמק נחל קישון ובגובה כ־30 מ׳ מעל פני הים (וילנאי תשל״ו:2691–2692). הוא נזכר כנראה לראשונה בשם יגור בתקופה העות׳מאנית, והיה כפר קטן במחוז חיפה, שתושביו התפרנסו מגידולים חקלאיים, ובהם זית ותאנה, שנמכרו על ידי הממשל העות׳מאני בשנת 1872 לשני סוחרים לבנונים (Khalidi 1992:233–234).

גרן (תשמ״ה:271) ביקר במקום בשנת 1870, ותיאר ״כפר קטן בקצה מדרון הכרמל שמספר תושביו 200 וכמה מבתיו נבנו לאחרונה מחדש, וסביבו מטעי זית ותאנה. מי התהום בו אינם עמוקים ומקורם בחלחול מנחל הקישון״. מפקח העתיקות מח׳ולי ביקר במקום בשנות ה־20, ה־30 וה־40 למאה הכ׳, ותיאר קירות מבנים ושברי כלי חרס, מערות קבורה ושני סרקופגים מאבן מעוטרים בדגים (ארכיון רשות העתיקות: תיק מנדטורי מס׳ 149).

בשנת 1983 נערכה במקום חפירת בדיקה, ונחשף חלק מראש גשר שנבנה לשם חציית אפיק הקישון (טפר וזליגמן תשמ״ד). בעקבות עבודות פיתוח שערכה במקום עיריית נשר בשנת 2003, נערך סקר ארכיאולוגי בראשותו של מרדכי היימן, מטעם רשות העתיקות (הרשאה מס׳ A-3832), ובמהלכו נמצאו שברי כלי חרס ותועדו טרסות ובית קברות מוסלמי. בחתכי בדיקה שערכה אמאני אבו חמיד נחשפו שרידים מהתקופות ההלניסטית–העות׳מאנית.

החפירה המדווחת להלן היא הראשונה בחורבת יגור; היא נערכה בשטח המישורי של שטח A בסקר מפת חיפה (מזרח). נפתחו שני שטחים (A, B), המרוחקים כ־100 מ׳ זה מזה.[1]

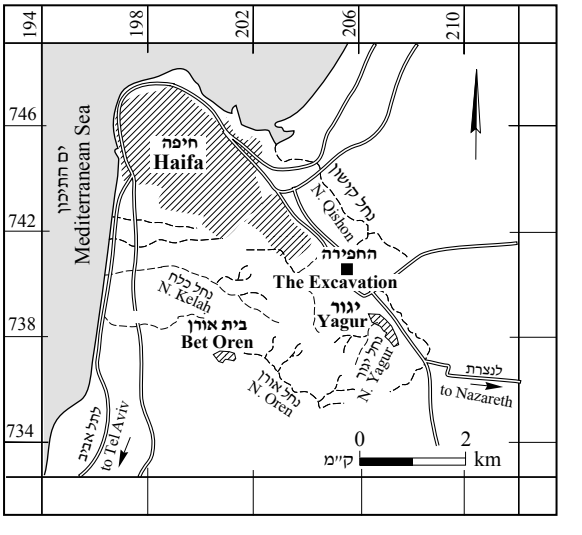

איור 1. מפת איתור.

שטח A

בשטח A (כ־275 מ״ר; תכנית 1) נחשפו שתי שכבות מהתקופות הרומית והביזנטית, והן יתוארו להלן מהקדומה למאוחרת.

שכבה II. בשכבה זו נחשפו שרידי מבנים: קירותיהם בנויים אבני גזית וגוויל, והשתמרו לגובה נדבך אחד. קירות 217, 218 ו־229 נמשכים בציר כללי מזרח–מערב, ואליהם ניגשות רצפות אבני גוויל קטנות. קיר 232 ניגש אל קיר 217 ויוצר שני חדרים (L214, L223); בחדר 223 נחשפה רצפה (L219; איור 2).

שכבה I. בעומק כ־1 מ׳ מתחת לפני השטח נחשפו שלושה קטעים מתשתית קיר (W302,

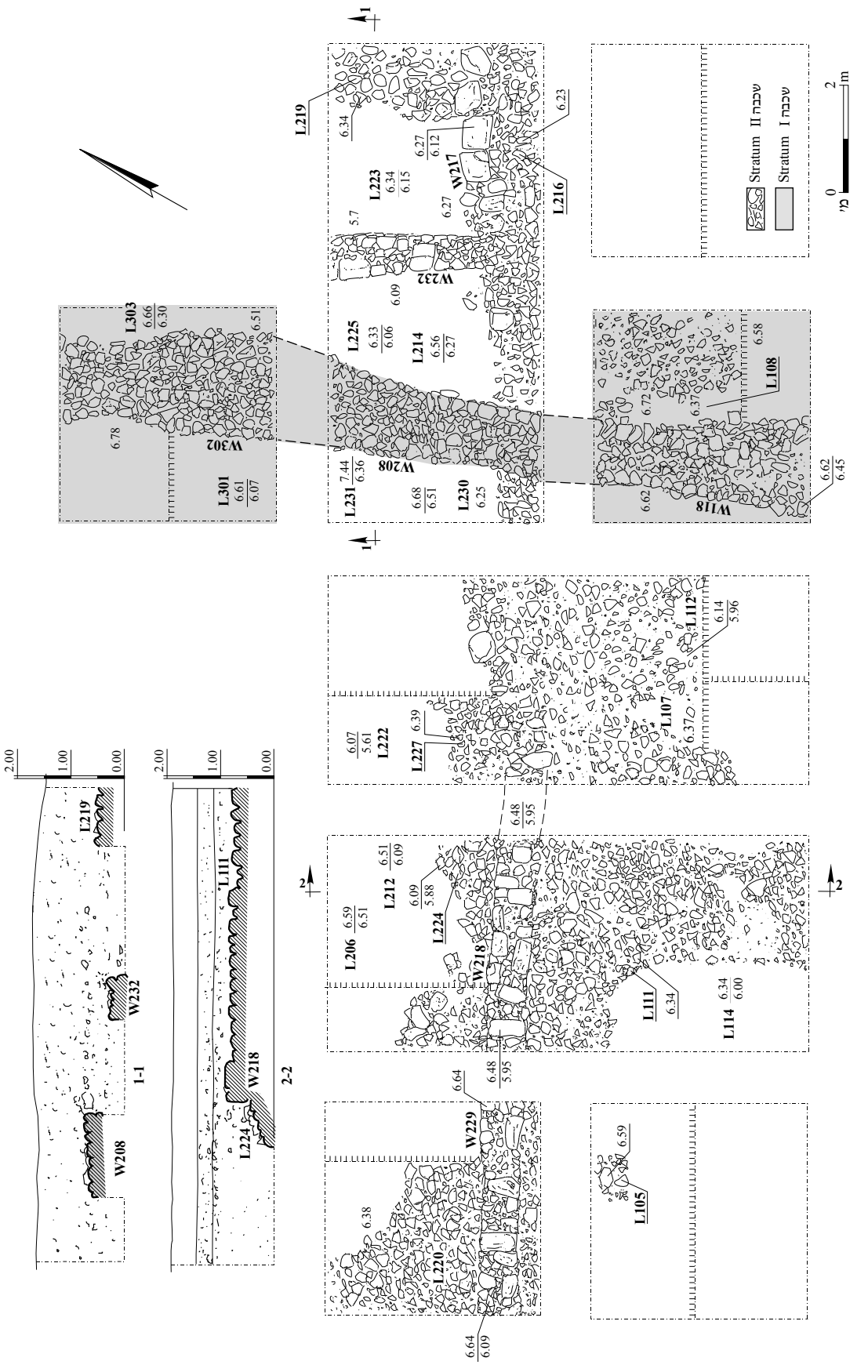

תכנית 1. שטח A: תכנית התכים.

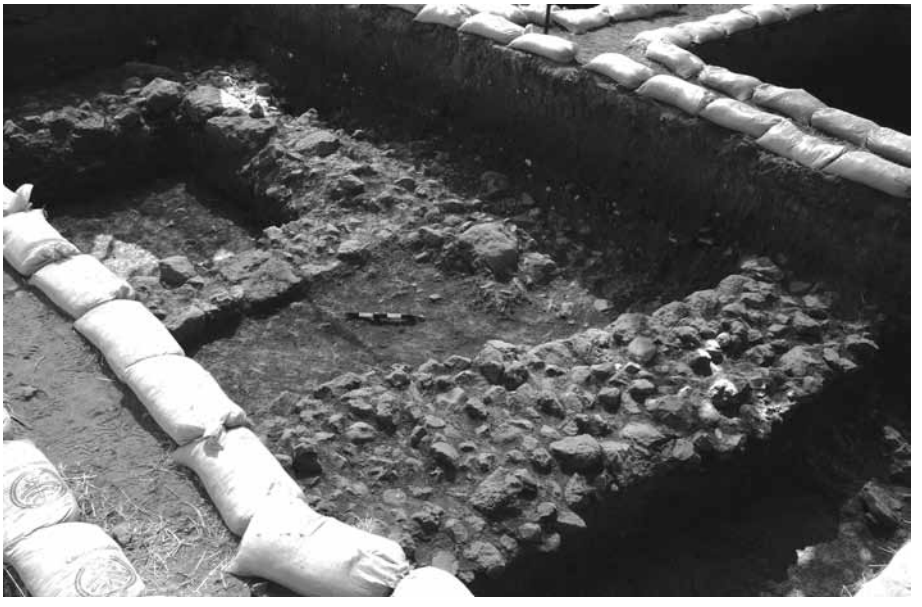

איור 2. חדר 223, מבט לצפון־מזרח.

איור 3. קיר 118 וריצוף האבן, מבט למערב.

W118 ,W208); כיוונו הכללי צפון–דרום, והוא חותך את קיר 217 משכבה II. התשתית בנויה אבני גוויל קטנות ורוחבה 1.0–1.5 מ׳. אל הפן הצפוני של קיר 118 ניגשת רצפת אבני גוויל קטנות (L108; איור 3).

שטח B

בשטח זה (225 מ״ר; תכנית 2) זוהו ארבע שכבות, אחת מהתקופה הביזנטית והיתר מהתקופה האסלאמית, אף הן יתוארו מהקדומה למאוחרת.

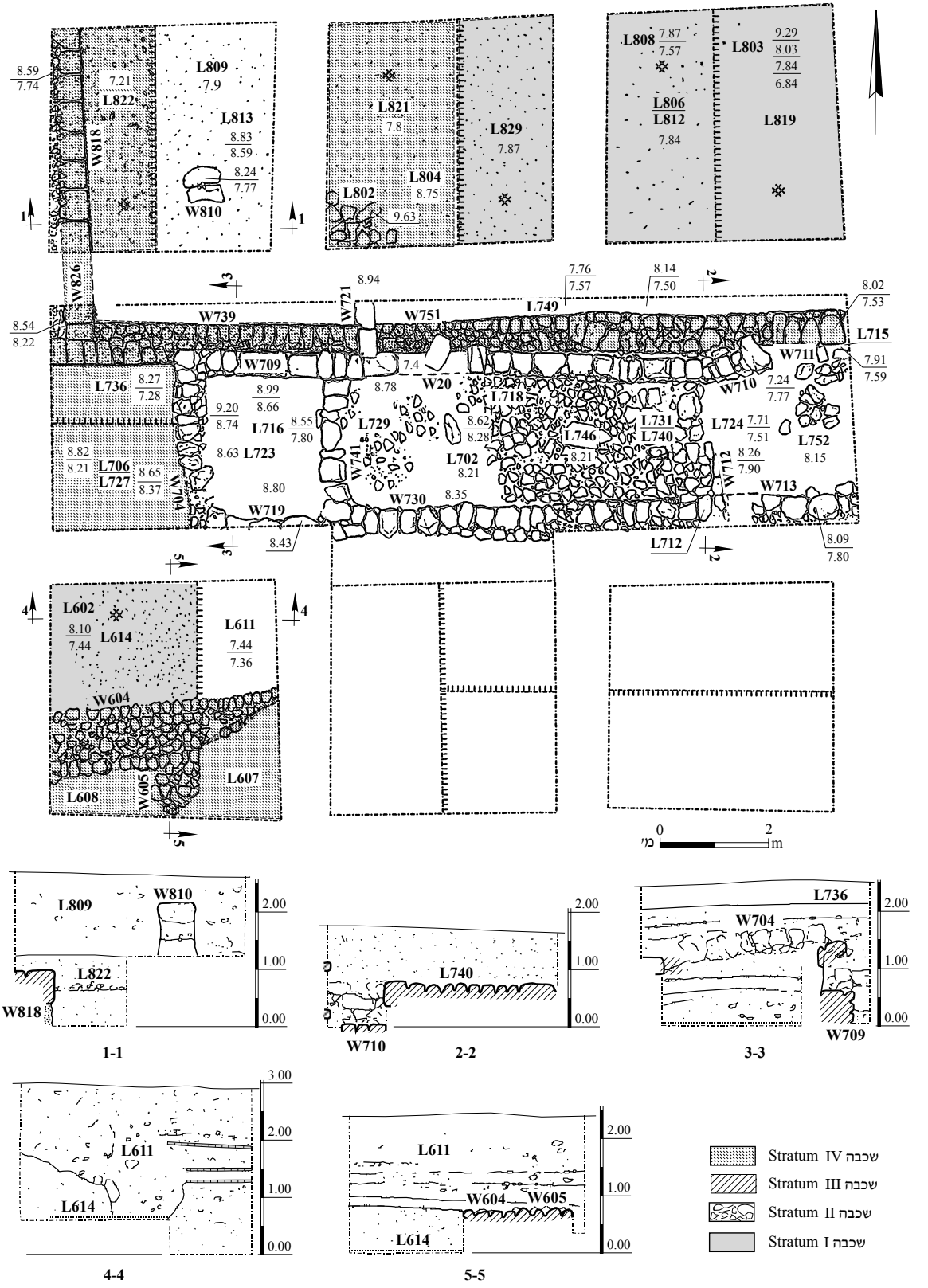

תכנית 2. שטח B: תכנית וחתכים.

שכבה IV. בשכבה זו התגלה חלק ממבנה שכיוונו מזרח–מערב. נחשף קיר W826-W818 שיוצר פינה עם קיר W751-W739. מהקירות, המטויחים לבן, השתמרו הנדבכים התחתונים, הבנויים אבני גזית שביניהן אבני גוויל קטנות (איור 4). אל קיר 818 ניגשת רצפת טיח לבנה (L822) שהושתתה על שכבת חול (תכנית 2: חתך 1–1). רצפה דומה נתגלתה גם ממזרח (L821). בפינה הדרומית־המערבית של השטח נחשפו שרידים משני חדרים, שהשתמרו מהם שני קירות (W604, W605); הם בנויים מאבנים קטנות שהושתתו על שכבת חול.

שכבה III. נחשפו מילויי אדמה שרופים (0.1–0.7 מ׳ עובי) בחלקו המערבי של השטח (L809, L829, L812, L819; איור 5). הם כיסו חלק מהמבנה של שכבה IV. אין זו שכבת שרפה, אלא אדמה שרופה. לא נמצא בה שום ממצא שיעיד על חורבן כלשהו.

איור 4. קיר 751 מתחת לשרידי המבנה משכבה II, מבט לצפון־מזרח.

איור 5. מילויי אדמה שרופים בשכבה III, מבט לדרום־מערב.

שכבה II. בשכבה זו נחשף חלק ממבנה שכיוונו מזרח–מערב, ובו לפחות שלושה חדרים (תכנית 2: חתכים 2–2, 3–3; איור 6). קירותיו השתמרו לגובה שני נדבכים, הבנויים מאבני גוויל בינוניות, מסותתות בחלקן. רצפות החדרים ערוכות בשני מפלסים מדורגים, והן עשויות מטיח לבן שהושתת על אבני גוויל קטנות (L723, L729, L746, L752).

בשני ריבועים אחרים נמצאו קיר 810 ורצפה (L611).

שכבה I. בשכבה זו נתגלה בור (כ־2 מ׳ עומק) שלו רצפת טיח לבנה (L614; תכנית 2: חתכים 4–4, 5–5; איור 7), שחתך את קירות 604 ו־605 משכבה IV.

איור 6. המבנה משכבה II, ומתחת לו שרידי קיר 751 משכבה IV, מבט למערב.

איור 7. רצפת הטיח בתחתית הבור משכבה I, מבט לצפון.

ממצא כלי החרס

כלי החרס שיוצגו להלן מתוארכים לתקופות הרומית והביזנטית. הכלים מהתקופה האסלאמית (המחצית השנייה של המאה הט׳ – המאה הי״ד לסה״נ), שמקורם בשכבות I–III בשטח B, יוצגו בנפרד (ר׳ Arnon, this volume).

שטח A

שכבה II

קערות (איור 8:1–3).— קערה מס׳ 1 שייכת לכלי טרה סיגילטה מזרחית (ETS), משפחה A. קערות אלו מתוארכות למאה הב׳ לפסה״נ (Gunneweg, Perlman and Yellin 1983:86, Fig. 21:3b, 3c). קערות דומות נמצאו בחורבת בית זניתה, מצפון לעכו (גצוב תש״ס: איור 7:1). לקערות מס׳ 2 ו־3 שפה משתפלת חוצה, והן מתוארכות למאה הא׳ לסה״נ (Reynolds 1997–1998:104, Figs. 192–254). קערות דומות נמצאו בחורבת בית שערים (פיילשטוקר ולרר תשס״ב: איור 47:1, 2).

מורטריה (איור 8:4, 5).— לקערות כתישה אלו שפה מעובה, משתפלת חוצה, ודופן עבה. הן הוגדרו אצל הייז (Hayes 1967) ״מורטריה צפון־סוריות״ (North Syrian Mortaria), ויוצרו בחוף הסורי־הלבנוני מסוף המאה הג׳ עד תחילת המאה הד׳ לסה״נ. מורטריה נמצאו בג׳למה (Johnson 1988: Fig. 7-29:465) ובקיסריה (Blakely1992: Fig. 5:3), ותוארכו למאות הג׳–הד׳ לסה״נ.

סירי בישול (איור 8:6–8).— לסירים מס׳ 6 ו־7 שפה נוטה חוצה וכתף מעוגלת; הם מקבילים לטיפוס כפר חנניה 3A, המתוארך לאמצע המאה הא׳ לפסה״נ – אמצע המאה הב׳ לסה״נ (Adan-Bayewitz 1993:111–119). לסיר מס׳ 8 שפה שטוחה, מחורצת, נוטה חוצה, ושתי ידיות המשוכות מהשפה לכתף; הוא מקביל לטיפוס כפר חנניה C4, המתוארך לתחילת המאה הב׳ – אמצע המאה הד׳ לסה״נ (Adan-Bayewitz 1993:128–130). סירים דומים תוארכו ברמת הנדיב למאות הא׳–הב׳ לסה״נ (Silberstein 2000:433–435, Pl. VI:2, 3).

איור 8 ◂

מס׳	הכלי	לוקוס	מס׳ רישום	תיאור הטין
1	קערה	212	2145/1	חום בהיר
2	קערה	212	2077/1	ורוד–צלהב, גריסים
3	קערה	212	2029	ורוד, גריסים
4	מורטריום	114	1055	ורוד, גריסים
5	מורטריום	212	2077/2	כתום–חום, גריסים
6	סיר בישול	212	2019	חום, גריסים
7	סיר בישול	114	1038	חום, גריסים
8	סיר בישול	225	2185	חום, גריסים
9	קנקן	114	1044	אדום–חום, גריסים
10	קנקן	114	1055	כתום–חום, גריסים
11	קנקן	114	1055/1	חום, גריסים
12	קנקן	114	1038	חום בהיר, גריסים
13	קנקן	114	1044	חום כהה
14	קנקן	114	1031	חום, גריסים
15	קנקן	212	2145	חום, גריסים
16	קנקן	114	1031	חום בהיר, גריסים
17	קנקן	225	2158	ורוד, גריסים
18	קנקן	114	1038	אפור, גריסים
19	פך	212	2145/2	חום בהיר, גריסים

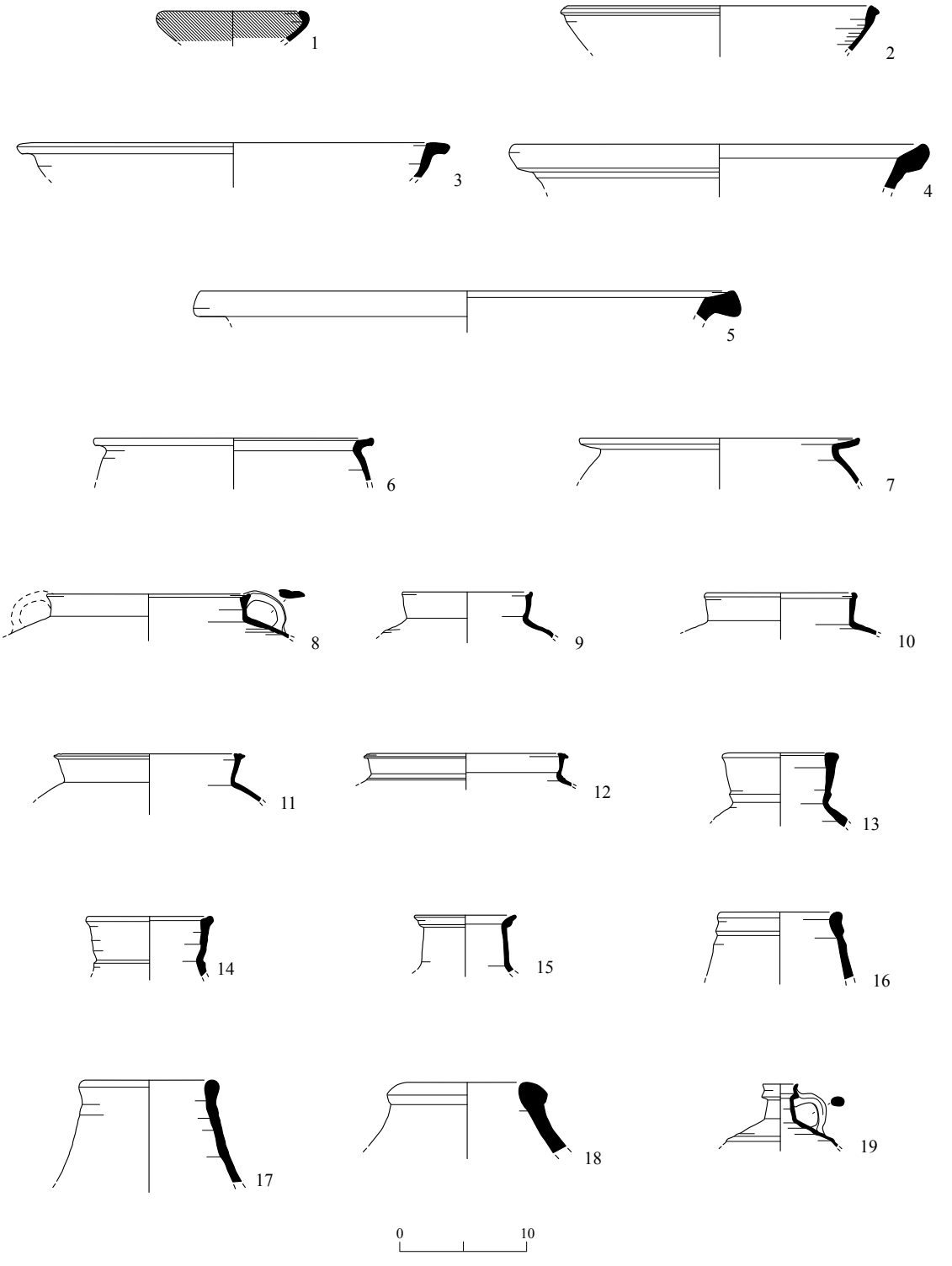

איור 8. כלי החרס משטח A, שכבה II.

קנקנים (איור 8:9–18).— הקנקנים הם רוב הממצא הקרמי בשכבה זו. קנקנים מס׳ 9–12 הם קנקני שק בעלי צוואר נמוך ושפה מעובה או משתפלת חוצה; הם מתוארכים למאות הג׳–הד׳ לסה״נ (Magness 1993:224). לקנקנים מס׳ 13–15 צוואר ארוך מאוד ושפה משתפלת חוצה; הם מתוארכים למחצית הראשונה של המאה הב׳ – המאה הד׳ לסה״נ (Riley 1975:29, Fig. 7:8, 9; Blakely 1988).

קנקנים מס׳ 16–18 פיניקיים; חלקם העליון חרוטי, שפתם מעובה, ולרוב יש בה תעלה פנימית. קנקנים דומים נמצאו בדור (Zilberstein1995:312, Fig. 6-38:8, 9) ובשקמונה (אלגביש תשל״ז: לוחות 5:24, 26; 19:145, 146, 149, 150), ותוארכו למאה הב׳ לסה״נ. קנקן מס׳ 16 מקביל לטיפוס 13A של לופרדה (Loffreda 1996:46–49), המתוארך למחצית הראשונה של המאה הא׳ לפסה״נ.

פך (איור 8:19).— לפך שפה נוטה חוצה והוא אופייני לאזור החוף. פכים דומים תוארכו בח״ירבת איבריכתס למאות הב׳–הג׳ לסה״נ (Kletter and Rapuano 1998: Fig. 4:9, 10), ובג׳למה—עד שנת 351 לסה״נ (Johnson 1988: Fig. 7-45:672).

שכבה I

קערות מיובאות (איור 9:1–9).— קערות מס׳ 1–7 קפריסאיות. לקערה מס׳ 1 שפה מעובה ודופן מעוגלת; היא מקבילה לטיפוס A1 של הייז (Hayes

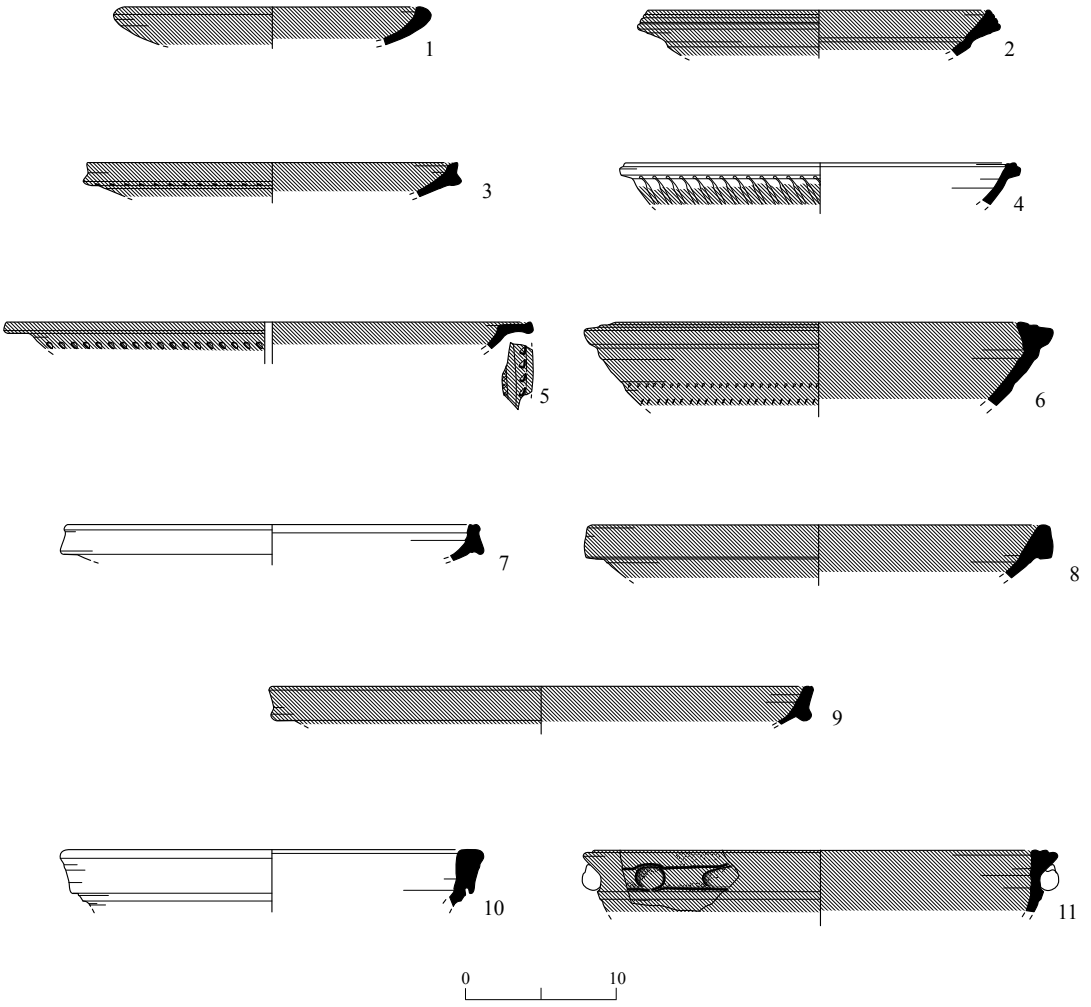

איור 9. כלי החרס משטח A, שכבה I.

איור 9

מס׳	הכלי	לוקוס	מס׳ רישום	תיאור הטין
1	קערה	301	3001	חום כהה
2	קערה	206	2001	אדום–חום
3	קערה	206	2001	אדום–חום
4	קערה	212	2029	חום כהה
5	קערה	209	2009	אדום–חום
6	קערה	231	2169	אדום, גריסים
7	קערה	209	2006	אדום
8	קערה	206	2001	אדום–חום
9	קערה	301	3001	חום כהה
10	קערה	206	2001	חום, גריסים
11	קדרה	206	2001	אדום–חום

איור 10

מס׳	הכלי	לוקוס	מס׳ רישום	תיאור הטין
1	קערה	602	6011	חום, גריסים
2	קערה	602	6011	חום, גריסים
3	קערה	602	6011	אדום–חום, גריסים
4	קערה	819	8048	אדום–חום, גריסים
5	קערה	602	6011	אדום–חום, גריסים
6	קערה	602	6011	חום בהיר, גריסים
7	קערה	823	8054	ורוד–אדום, גריסים
8	קערה	819	8055	ורוד–אדום, גריסים
9	קנקן	715	7024	חום בהיר, גריסים
10	קנקן	615	6038	חום בהיר, גריסים
11	קנקן	611	6026	חום כהה, גריסים
12	קנקן עזה	611	6020	ורוד–חום, גריסים
13	אמפורה	819	8055	חום בהיר, גריסים

(1972: Fig. 80), המתוארך למאה הה׳ לסה״נ. קערות דומות נמצאו בג׳למה (Johnson 1988: Fig. 7-11:211–213). לקערות מס׳ 2 ו־3 שפה ישרה, והן מקבילות לטיפוס A9 של הייז (Hayes 1972:379–382, Fig. 81), המתוארך למאות הו׳–הז׳ לסה״נ.

לקערות מס׳ 4 ו־5 עיטור מקדה, והן מקבילות לטיפוס A9-C של הייז (Hayes 1972:379–382, Fig. 82), המתוארך למאות הו׳–הז׳ לסה״נ. קערות מס׳ 6 ו־7 מקבילות לטיפוס A5 של הייז (Hayes 1972:377, Fig. 81). בג׳למה תוארכה קערה מטיפוס זה למאה הו׳ לסה״נ (Johnson 1988: Fig. 7-14:256).

לקערות מס׳ 8 ו־9, מפוקיאה שבאנטוליה, שפה מקופלת חוצה. הן מקבילות לטיפוס A3 של הייז (Hayes 1972:329–338), המתוארך למאות הו׳–הז׳ לסה״נ. קערות דומות נמצאו בג׳למה (Johnson 1988: Fig. 7-9:150) ובקיסריה (Bar-Nathan and Adato 1986: Fig. 2:8, 10).

קערה מקומית (איור 9:10).— לקערה שפה רחבה, מקופלת חוצה. קערה דומה שנמצאה בקסטרה תוארכה למאות הו׳–הז׳ לסה״נ (זיגלמן תשנ״ו: איור 9:9).

קדרה (איור 9:11).— לקדרה שפה שטוחה, מחורצת, ועיטור בהון. קדרה דומה תוארכה בבית שאן למאות הו׳–הז׳ לסה״נ (אבשלום־גורני 2004: איור 1:8).

שטח B

שכבה IV

קערות מיובאות (איור 10:1–6).— כל הקערות קפריסאיות. לקערות מס׳ 1–3 שפה מעובה, נוטה חוצה; הן מקבילות לטיפוס A2 של הייז (Hayes 1972:372–376, Fig. 80:9–14), המתוארך למאות הה׳–הו׳ לסה״נ. קערה דומה נמצאה בקסטרה (זיגלמן תשנ״ו: איור 9:7).

לקערות מס׳ 4 ו־5 שפה מחורצת ועיטור מקדה; הן מקבילות לטיפוס A5 של הייז (Hayes 1972:377, Fig. 81), המתוארך למאות הו׳–הז׳ לסה״נ. קערות דומות נמצאו בג׳למה (Johnson 1988: Fig. 7-12:228, 229). לקערה מס׳ 6 עיטור גלי; היא מקבילה לטיפוס A9 של הייז (Hayes 1972:380, 381, Fig. 82:10), המתוארך אף הוא למאות הו׳–הז׳ לסה״נ. קערה מטיפוס זה נמצאה גם בקסטרה (זיגלמן תשנ״ו: איור 10:8).

קערות מקומיות (איור 10:7, 8).— לקערות שפה מקופלת חוצה. קערה מס׳ 8 נמנית עם הקערות הגליליות; כמותה נמצאו בקיסריה (Blakely1988: Fig. 40:159) ובג׳למה (Johnson 1988: Figs. 7-22:370; 7-29:474, 475), ותוארכו למאות הד׳–הז׳ לסה״נ.

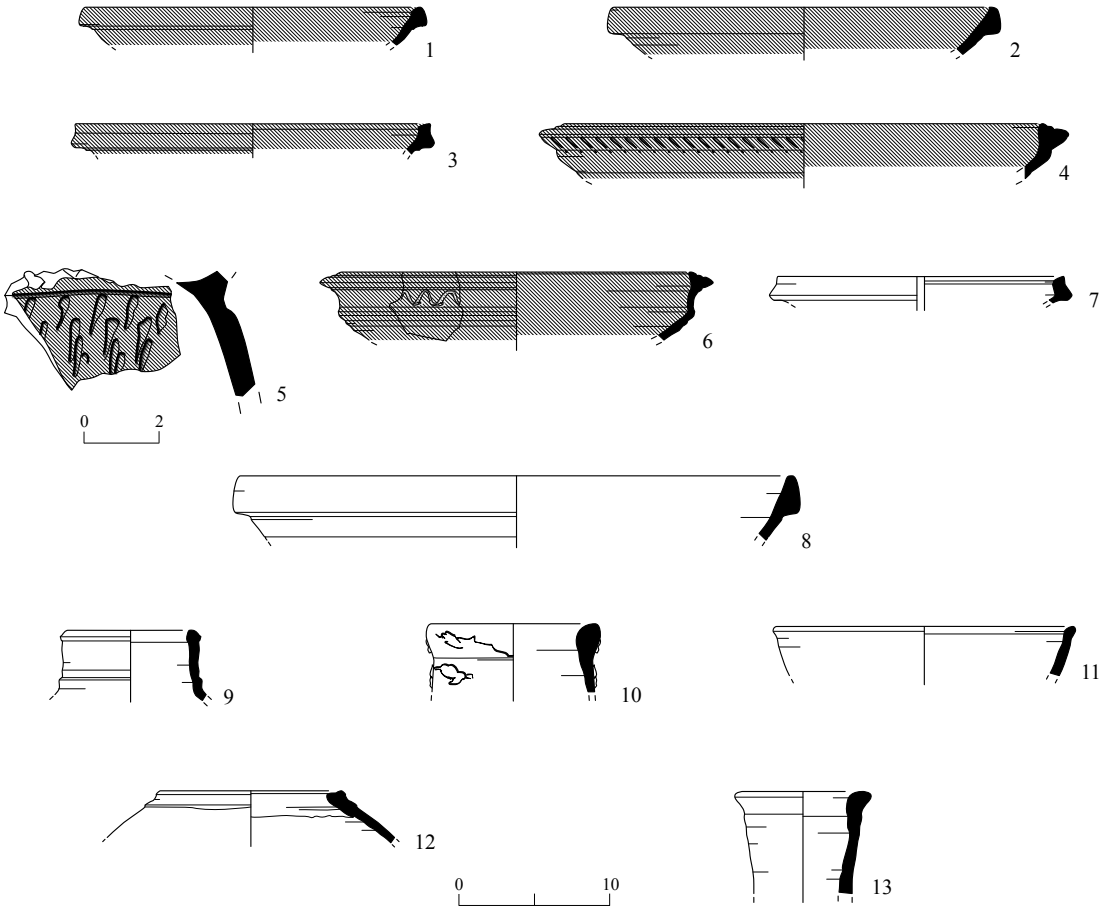

איור 10. כלי החרס משטח B, שכבה IV.

קנקנים (איור 10: 9–12).— קנקנים מס׳ 9 ו־10 הם קנקני שק צפוניים; יש להם שפה מעובה וצוואר גבוה. קנקנים דומים נמצאו ברמת הנדיב (Calderon 2000:104, Pls. VI:7–10; XVII:11–15) ובקיסריה (Magness 1992: Pls. 135–137, Fig. 58:23), ותוארכו למאות הה׳–הז׳ לסה״נ. מקבילה לקנקן מס׳ 11 נמצאה בקסטרה (זיגלמן תשנ״ו: איור 16: 12).

קנקן מס׳ 12 הוא מטיפוס קנקני עזה; יש לו שפה מעוגלת, נוטה חוצה ומשופעת פנימה, והוא נעדר צוואר. קנקני עזה נפוצים מאוד ברחבי הארץ, בייחוד בדרום־מערב הנגב, בסיני ולאורך מישור החוף הצפוני. ראשיתם במאה הה׳ ושיא ייצורם במאות הו׳–הז׳ לסה״נ (Majcherek 1995:169, Pl. 35:4, 7, 8; Calderon 2000: Pls. XIV–XV).

אמפורה (איור 10: 13).— לאמפורה שפה משתפלת ודופן עבה. היא יובאה ממזרח הים התיכון. אמפורה זהה נמצאה בחורבת סומק (דר תשנ״ח: איור 10: 34).

סיכום

החפירה נערכה בשוליה המזרחיים של חורבת יגור, ונתגלה בה יישוב שהתקיים מהתקופה הרומית עד התקופה הממלוכית, לאחר פער במאה הח׳ – המחצית הראשונה של המאה הט׳ לסה״נ, כפי שעולה מן הממצא הקרמי. מהתקופה הרומית נחשפו בשטח A (שכבה II) בדלי קירות ורצפות, שתוארכו על סמך הממצא הקרמי למאה הא׳ או הב׳ – המאה הד׳ לסה״נ. נראה שהיישוב הגיע

לשיא פריחתו בתקופה הביזנטית כפי שמעידים שרידי המבנים בשטח A (שכבה I) ובשטח B (שכבה IV). מהתקופה האסלאמית נחשפו שרידי מבנה ובור (שטח B, שכבות I–III), שתוארכו למחצית השנייה של המאה הט׳ – המאה הי״ד לסה״נ.

בממצא הנומיסמטי 132 מטבעות (ר׳ Kool, this volume): 129 מטבעות מהמאות הד׳–הה׳ לסה״נ, נמצאו בשתי השכבות בשטח A; שני מטבעות מהמאות הב׳–הג׳ לסה״נ, שאי אפשר לשייכם לשכבה כלשהי, נמצאו בשטח B; ומטבע אחד, מהמאות הד׳–הה׳ לסה״נ, בשכבה IV בשטח B.

בתקופות הרומית והביזנטית היה קשר בין היישוב בחורבת יגור ליישובי חוף, דוגמת קסטרה וקיסריה, וליישובים בגליל. בדומה לאתרים אחרים באזור, גם כאן רוב כלי החרס מהתקופה הביזנטית הם כלי ייבוא מקפריסין.

הערה

[1] בחודשים מאי–יוני 2004 נערכה חפירת הצלה בחורבת יגור, במימון עיריית נשר, לפני הקמת מרכז ספורט ונופש; בסיום החפירה, השטח שוחרר להמשך עבודות הפיתוח. את החפירה (הרשאה מס׳ A-4162), מטעם רשות העתיקות, ניהל המחבר, בסיוע שרין מחאג׳נה (ניהול שטח), אבי האג׳יאן (מדידות), יעל ארנון (קרמיקה אסלאמית), רוברט קול (נומיסמטיקה), מרינה שויסקיה (ציור) וצילה שגיב (צילום). אני מודה לפיטר גנדלמן על הסיוע בהכנת דוח כלי החרס.

הפניות

אבשלום־גורני ד׳ 2004. שרידים מן התקופות הביזאנטית עד העות׳מאנית בבית שאן: חפירת הצלה ממערב לאמפיתאטרון. **עתיקות** 46:93–111.

אלגביש י׳ תשל״ז. **שקמונה: הקרמיקה הרומאית**. חיפה.

גצוב נ׳ תש״ס. חפירות בחורבת בית זניתה. **עתיקות** 39: 75*–106*.

גרן ו׳ תשמ״ה. **תיאור גיאוגראפי, היסטורי וארכיאולוגי של ארץ־ישראל** ו: **הגליל (א)** (תרגום מצרפתית לפי מהדורת פריס 1880, ח׳ בן־עמרם). ירושלים.

דר ש׳ תשנ״ח. **סומקה: עיירה יהודית בכרמל**. תל אביב.

וילנאי ז׳ תשל״ו. **אריאל: אנציקלופדיה לידיעת ארץ ישראל** ג. תל אביב.

Blakely J.A. 1992. Stratigraphy and the North Fortification Wall of Herod's Caesarea. In R.L. Vann ed. *Ceasarea Papers: Straton's Tower, Herod's Harbour, and Roman and Byzantine Caesarea* (*JRA* Supplementary Series 5). Ann Arbor. Pp. 27–41.

Calderon R. 2000. Roman and Byzantine Pottery. In Y. Hirschfeld. *Ramat Hanadiv Excavations, Final Report of the 1984–1998 Seasons*. Jerusalem. Pp. 91–165.

Gunneweg J., Perlman I. and Yellin J. 1983. *The Provenience, Typology and Chronology of Eastern Terra Sigilata* (Qedem 17). Jerusalem.

זיגלמן ע׳ תשנ״ו. חפירת בדיקה בח׳ קסטרה, 1988. **עתיקות** 29:77*–92*.

טפר י׳ וזיגלמן ע׳ תשמ״ד. יגור. **חדשות ארכיאולוגיות** פג:15.

עולמי י׳, סנדר ש׳ ואורן א׳ תשס״ה. **מפת יגור (27)** (סקר ארכיאולוגי של ישראל). ירושלים.

פיילשטוקר מ׳ ולרר י׳ תשס״ב. חורבת בית שערים (צפון־מערב). **חדשות ארכיאולוגיות — חפירות וסקרים בישראל** 113:32–35.

רונן א׳ ועולמי ע׳ תשמ״ג. **מפת חיפה–מזרח (23)** (סקר ארכיאולוגי של ישראל). ירושלים.

Adan-Bayewitz D. 1993. *Common Pottery in Roman Galilee: A Study of Local Trade*. Ramat Gan.

Arnon Y.D. This volume. The Islamic Pottery from Ḥorbat Yagur.

Bar-Nathan R. and Adato M. 1986. The Promontory Palace: Pottery. In L.I. Levine and E. Netzer. *Excavations at Caesarea Maritima 1975, 1976, 1979—Final Report* (Qedem 21). Jerusalem. Pp. 160–175.

Blakely J.A. 1988. Ceramics and Commerce: Amphorae from Caesarea Maritima. *BASOR* 271: 31–50.

Guz-Zilberstein B. 1995. The Typology of the Hellenistic Coarse Ware and Selected Loci of the Hellenistic and Roman Periods. In E. Stern ed. *Excavations at Dor, Final Report* IB: *Areas A and C; The Finds* (Qedem Reports 2) Jerusalem. Pp. 289–433.

Hayes J.W. 1967. North Syrian Mortaria. *Hesperia* 36:337–347.

Hayes J.W. 1972. *Late Roman Pottery*. London.

Johnson B.L. 1988. The Pottery. In G.D. Weinberg ed. *Excavations at Jalame—Site of a Glass Factory in Late Roman Palestine*. Columbia, Mo. Pp. 137–226.

Khalidi W. 1992. *All that Remains: The Palestinian Villages Occupied and Depopulated by Israel in 1948*. Washington D.C.

Kletter R. and Rapuano Y. 1998. A Roman Well at Khirbet Ibreiktas. *'Atiqot* 35:43–59.

Kool R. This volume. The Coins from Ḥorbat Yagur.

Loffreda S. 1996. *La ceramica di Macheronte e dell'Herodion (90 a.C.–135 d.C.)*. Jerusalem.

Magness J. 1992. Late Roman and Byzantine Pottery, Preliminary Report, 1990. In R.L. Vann ed. *Caesarea Papers: Straton's Tower, Herod's Harbour, and Roman and Byzantine Caesarea* (*JRA* Supplementary Series 5). Ann Arbor. Pp. 129–153.

Magness J. 1993. *Jerusalem Ceramic Chronology: Circa 200–800* CE. Sheffield.

Majcherek G. 1995. The Gazaan Amphorae: Typology Reconsidered. In H. Meyza and J. Mynarczyk eds. *Hellenistic and Roman Pottery in the Eastern Mediterranean: Advances in Scientific Studies, Acts of the II Nieborów Pottery Workshop.* Warsaw. Pp. 163–178.

Reynolds P. 1997–1998. Pottery Production and Economic Exchange in Second Century Berytus. Some Preliminary Observations of Ceramic Trends from Quantified Ceramic Deposits from the Aub-Leverhulme Excavations in Beirut. *Berytus* 43:35–110.

Riley J.A. 1975. The Pottery from the First Session of Excavation in the Caesarean Hippodrome. *BASOR* 218:25–63.

Silberstein N. 2000. Hellenistic and Roman Pottery. In Y. Hirschfeld. *Ramat Hanadiv Excavations*, *Final Report of the 1984–1998 Seasons*. Jerusalem. Pp. 420–469.

A SETTLEMENT FROM THE ROMAN–MAMLUK PERIODS AT ḤORBAT YAGUR

KAREEM SA'ID
(PP. 77*–90*)

An excavation at Ḥorbat Yagur (map ref. NIG 2056–8/7404–6; OIG 1556–8/2404–6; Fig. 1) uncovered a settlement inhabited continuously from the Roman to the Mamluk periods, with a gap from the eighth to the first half of the ninth centuries CE.

Area A. In Area A (Plan 1) two strata were discerned. In Stratum II, the remains of buildings with walls of dressed and undressed stones were unearthed, preserved to the height of one course (Fig. 2). In Stratum I, three sections were exposed of the foundations of a wall cutting across a wall from Stratum II (Fig. 3). The ceramic finds date Stratum II to the Roman period (Fig. 8) and Stratum I, to the Byzantine period (Fig. 9). The numismatic finds include 129 coins dated to the fourth–fifth centuries CE (see Kool, this volume).

Area B. Four strata were discerned in this area (Plan 2). Part of a building was discovered in Stratum IV (Fig. 4). In Stratum III, fills of burnt earth were exposed (Fig. 5), covering part of the building from Stratum IV. In Stratum II, part of a building with at least three rooms was revealed (Plan 2: Sections 2–2, 3–3; Fig. 6). In Stratum I, a two-meter-deep pit with a white plaster floor was unearthed (L614; Plan 2: Sections 4–4, 5–5; Fig. 7), cutting through two walls from Stratum IV. On the basis of the ceramic finds, Stratum IV has been dated to the Byzantine period (Fig. 10), and Strata III–I, to the second half of the ninth–fourteenth centuries CE (see Arnon, this volume). The numismatic finds consist of three coins: two from the second–third centuries CE and one from the fourth–fifth centuries CE (see Kool, this volume).

CAPTIONS TO ILLUSTRATIONS

Fig. 1. Location map.
Plan 1. Area A, plan and sections.
Fig. 2. Room 223, looking west.
Fig. 3. Wall 118 with the stone flooring, looking southwest.
Plan 2. Area B, plan and sections.
Fig. 4. Wall 751 underneath the remains of a Stratum II building, looking northeast.
Fig. 5. Fills of burnt earth in Stratum III, looking southwest.
Fig. 6. Stratum II building with the remains of Wall 751 from Stratum IV beneath it, looking west.
Fig. 7. Plaster floor at the bottom of the Stratum I pit, looking north.
Fig. 8. Pottery from Area A, Stratum II.
Fig. 9. Pottery from Area A, Stratum I.
Fig. 10. Pottery from Area B, Stratum IV.